

ПЕРАКЛАД СКАЗАЎ З ДЗЕЕПРЫСЛОЎНЫМІ ЗВАРОТАМІ НА НЯМЕЦКУЮ МОВУ

(на матэрыяле “Палескай хронікі” І. Мележа)

Пераклад сказаў, ускладненых дзеепрыслоўнымі зваротамі, выклікае найбольшы цяжкасці, бо ў нямецкай мове няма граматычнай катэгорыі дзеепрыслоўя. У сувязі з гэтым сказы з дзеепрыслоўнымі зваротамі падпадаюць пад шматлікія моўныя ператварэнні, якія выкарыстоўваюцца для таго, каб сказ перакладу з максімальнай паўнатай перадаваў інфармацыю, заключаную ў сказе арыгінала.

Пры перакладзе сказаў з дзеепрыслоўем неабходна звяртаць увагу на яго трыванне і функцыю ў тэксце арыгінала.

Сказы з *дзеепрыслоўямі незакончанага трывання* на нямецкую мову перадаюцца наступным чынам.

1. Сказам з аднароднымі выказнікамі: *Стоячы пры лямпе, якая асвятляла бугрысты, з залысінамі лоб, рэдкую павітуху чарнявых валасоў, моўчкі перагледзеў некалькі лісткоў* [1, с. 111]. // *Er stand an der Lampe, die seine gewölbte, kahle Stirn beleuchtete, die spärlichen dunklen Strähnen, und überflog schweigend ein paar Seiten* [2, с. 142]. Дзеепрыслоўе *стоячы* замяняецца ў перакладзе дзеясловам *stand* (‘стаяў’). Адначасовасць дзеяння падкрэслівалася ўжываннем аднолькавай формы часу (Präteritum) дзеясловаў-выказнікаў *stand* (‘стаяў’) і *überflog* (‘прабягаў вачыма’).

2. Сказам, у якім дзеепрыслоўе арыгінала замяняецца аддзеяслоўным назоўнікам з прыназоўнікам: *Прыбіраючы са стала посуд, Ганна чула, як мацьха бедавала* [1, с. 258]. // *Beim Abräumen hörte Hanna ihre Stiefmutter jammern* [2, с. 338]. Дзеепрыслоўю *прыбіраючы* (са стала) адпавядае ў перакладзе аддзеяслоўны назоўнік *das Abräumen*, утвораны ад дзеяслова *abräumen* (‘прымаць (са стала)’) з прыназоўнікам *bei*. Выкарыстанне аддзеяслоўнага назоўніка з прыназоўнікам дазваляе падкрэсліць працягласць, адначасовасць дзеяння.

3. Сказам, ускладненым дзеепрыметнікавым зваротам (з партыцыпам І): *Калі ж адстаў, Яўхім кінуў на бацьку зладзейкаваты позірк і, ледзь стрымліваючы вялікі прыліў нецярлівасці, хутка пайшоў к лесу* [1, с. 223]. // *Zurückgeblieben, luchste er diebisch zum Vater hin und steuerte, die wachsende Ungeduld mühsam zügelnd, auf den Wald zu* [2, с. 291]. Дзеепрыслоўю незакончанага трывання *стрымліваючы* адпавядае ў перакладзе партыцып І (*zügelnd*), які ў нямецкай мове “выражае працяглае, незакончанае дзеянне, якое адбываецца разам з дзеяннем, выражаным выказнікам” [3, с. 103].

4. Складаным сказам з даданай часу, якая звязваецца з галоўнай часткай пры дапамозе злучніка *während* ('у той час як'): *Ставячы перад ім на стол, зноў уткнула* [1, с. 170]. // *Während sie den Holzbecher auf den Tisch stellte, stichelte sie erneut* [2, с. 220]. Злучнік *während* ('у той час як') з'яўляецца паказчыкам таго, што дзеянне, пра якое гаворыцца ў даданай частцы, працякае адначасова з дзеяннем, пра якое паведамляецца ў галоўнай частцы.

Сказы з *дзеепрыслоўямі закончанага трывання* на нямецкую мову перакладаюцца наступным чынам.

1. Сказам з аднароднымі выказнікамі, калі часавая паслядоўнасць дзеяння зразумела з кантэксту: *Кінуўшы дакураную цыгарку, Мітрахван падняўся першы* [1, с. 107]. // *Mitrachwan warf den aufgerauchten Stummel weg und erhob sich* [2, с. 137]. Дзеепрыслоўе *кінуўшы* замяняецца ў перакладзе дзеясловам *warf* ('кінуў'), выражаным прастай формай прошлага часу (Präteritum).

2. Сказам, ускладненым дзеепрыметнікавым зваротам (з партыцыпам II): *Узляцеўшы на гару, убачыў перад сабой знаёмую дарогу з пабурэлым курганам* [1, с. 118]. // *Oben angekommen, erblickte er den bekannten Weg mit dem nachgegrauten Grabhügel* [2, с. 151]. Дзеепрыслоўе *ўзляцеўшы*, якое ў арыгінале ўказвае на закончанае папярэдняе дзеянне, адпавядае ў перакладзе партыцып II (*angekommen*), якому ў нямецкай мове таксама ўласціва адценне выніковасці.

3. Складаным сказам з даданай часу, якая звязваецца з галоўнай часткай пры дапамозе злучніка *nachdem* ('пасля таго як'): *Падурэўшы з Сарокай, уваліўся раптам у гурток дзяўчат – адну абняў, другую цмокнуў у шчаку, некага ўшчыкнуў* [1, с. 138]. // *Nachdem er mit der Witwe genug herumgealbert hatte, drängte er sich in den Mädchenkreis – drückte die eine, schnalzte der anderen einen Kuß auf die Wange, kniff eine dritte* [2, с. 179]. Значэнне дзеепрыслоўя *падурэўшы* ў перакладзе перадаецца пры дапамозе злучніка *nachdem* ('пасля таго як') і плюсквамперфекта (складанай формы прошлага часу дзеяслова), якія ўжываюцца для таго, каб "паказаць, што адна падзея ў мінулым адбылася раней за другую" [3, с. 60].

Літаратура

1. Мележ, І. Збор твораў: у 10 т. / І. Мележ. – Мінск: Маст. літ., 1983. – Т. 5: Людзі на балоце: Раман з «Палескай хронікі». – 415 с.
2. Melesh, I. Menschen im Sumpf / I. Melesh. – Berlin: Verlag Volk und Welt, 1974. – 519 с.
3. Тагиль, И.П. Грамматический справочник. Немецкий язык / И.П. Тагиль. – 2-е изд., испр., перераб. и доп. – Минск: ГИПП "Промпечать", 2000. – 324 с.